

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Hæreticorum cum Catholicis Conversatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

tia. Itaque quando maior vis ingruit, aduersus quã, sine grauissimo damno non potest depositum tueri, extra omnem culpam est si illud à se dimittar: nõ enim cum tanto suo damno videtur illius custodiam voluisse præstare, cum nullum inde commodum esset percepturus. Actus enim agentium non operantur vltra intentiones eorum, vt Doctores dicunt.

Respondeo Secundo, Quemlibet posse se obstringere ad custodiam depositi, etiam cum manifesto periculo & damno rerum propriarum quarum est absolutus dominus, & liberã habet dispositionem: non tamen cum damno publico, quia non est dominus honorũ Reipublicæ sed solum administrator, etiamsi sit Rex aut Princeps in temporalibus superiorẽ non agnoscens. Vnde absque consensu Reipublicæ, seu eorum qui Rempub. representant, vt apud Belgas sunt Status Generales, non potest facere aliquas promissiones in præiudicium boni communis; vel si aliqua facta sunt, quas rerum successus ostendit in damnum publicum celsuras, non tenetur eas seruare; imò per se loquendo, nec potest. Sicut enim non potest bona subditorum in suum commodum conuertere, ita non potest ea suis priuatis contractibus periculo bellorum vnã cum vitã ipsorum exponere. Tenetur enim omnis Princeps Reipublicam administrare prout expedit ad bonum commune, & non aliter. Et hic est scopus quẽ in omnibus spectare debet. Hoc enim est discrimen inter Principem iustum & tyrannum, quod Princeps iustus spectet in omnibus bonum commune Reipubl. cui conseruando & promouendo est præpositus: tyrannus spectet commodum & honorem suæ personæ.

Ex quibus manifestè consequens est, Principem non teneri coram Deo, & apud Sapientes, promissione quam priuatim fecit, nisi quantum commodè potest absque damno publico.

HÆRETICORVM CVM CATHOLICIS CONVERSATIO.

HABITATIO.

CASVS I.

An liceat Principi seu potestati publicæ concedere hæretico ob artem vel scientiam habitationem in locis suæ iurisdictioni subiectis?

Respondeo, Non licere Principi seu potestati publicæ concedere hæretico habitationem in locis suæ iurisdictioni subiectis, etiamsi ille præclara arte instructus sit. Nam otis consistendo intra Iuris naturalis limites nõ videatur illicitum, modè caueatur vt absit periculũ contagij, tamen est aperte contra Ius Ecclesiasticum, & contra iuramentum quod præstare debet potestates seculares. In Concilio enim magno Lateranensi sub Innocentio III. c. 3. sic dicitur, *Moneantur & inducantur, & si necesse fuerit, per censuram Ecclesiasticam compellantur seculares potestates cuiuscumque officij, vt reputari cupiant & haberi fideles, ita pro defensione fidei præstent publicè iuramentum, quod de terris suæ iurisdictioni subiectis, vniuersos hæreticos ab Ecclesiã denotatos, bonã fide pro viribus exterminare studeant; ita quod amodo quando-cumque quis fuerit in potestate suæ spiritualis suæ temporalem assumptus, hoc teneatur Capitulum firmare, & cetera quæ sequuntur.*

Neque hic fit vlla exceptio artis aut scientiæ

sicut nec secundum rectam rationem fieri debet: quia ob aliquod temporale compendiosum, fides aut Religio periclitanda non est: præsertim cum hæretici, qui magno sunt ingenio, plurimum nocere possint, etiam occultè & obiter.

Accedit quod leges seruandæ sunt iuxta tenorem verborum, nisi aliquid contrarium intentioni legislatoris inde obuenerit: vt si maius malum fecuturum valdè probabiliter timeretur; quod hic non videtur locum habere: non enim magnum malum, quod alioquin hæretici ea arte fruuntur, nisi fortassis talis esset ars illa, vt per eam graua damna essent Catholicis inferenda; vt si quis esset valdè peritus constandi tormenta bellica, vel conficiendi pulueris tormentarij, & similes non reperirentur apud hæreticos.

Neque dici potest illam constitutionem Concilij non esse receptam: constat enim receptam esse, & à Catholicis Principibus hoc iuramentum præstari. Quod si à quibusdam potestatibus secularibus interdum non præstetur, negligentia est & abusus: neque idcirco constitutio Concilij definit illos obligare.

Neque hic virget quod dicatur S. Hieronymus cum Iudæis familiariter cõuersatus, & ab ijs multa arcana didicisse. Quia D. Hieronymus non fungebatur potestate publicã, vt ipsius esset admittere vel expellere Iudæos. Deinde, non nego quin priuatus possit aliquid discere ab hæretico iam inter Catholicos commorante, si aliunde non potest & absit periculũ peruersionis; vt D. Hieronymus absque periculo animæ suæ à Iudæis multa didicit. Sed hic quæritur an liceat potestati publicæ dare hæretico facultatem commorandi inter Catholicos; quod dico non licere, maxime ob constitutionem Concilij.

Neque etiam excusat quod fortè talis inter Catholicos possit conuerti: quia facilius vnus hæreticus peruerteret Catholicos multos, quã Catholicus multi vnũ hæreticum conuertent. Alioquin cur Apostolus ad Titum 3. v. 10. post vnã vel alterã correptionem iubet eum de uitari, tanquam subuersum, & proprio iudicio condemnatum; idque quia sermo eius tanquã cancer serpit? Cur S. Ioannes Euangelista epistolæ suæ secundæ v. 10. & 11. nec Aue vult ei dici? Cur Dominus Matth. 18. v. 17. vult eum haberi tanquam Ethnicum & Publicanum? Rarissimè abest omne periculum contagij, præsertim quando sunt homines ingeniosi, & ab aliqua scientia vel artificio auctoritatem sibi vindicant. Debent igitur Superiores quantum possunt eos expellere & exterminare, & nullo modo ad suas ditaciones admittere.

CASVS II.

Virum Serenissimus Princeps possit bonã scientiã permittere, vt mercatores Angli negotientur Antuerpiæ, & ibidem commorentur, sicut olim consueverunt?

Videtur non posse id permittere, quia periculum est ne ciues inficiant, cum plerique illorum sint hæretici.

Sed si quis re penitus inspiciat, non videtur esse vlla iusta ratio dubitandi cur non possit permittere, & etiam eos inuitare in comodum primarij sui emporij, quod alioquin hoc tempore extremam videtur minari ruïnã.

Qui

Primè,

Princeps non potest bonã Reip. quorum solum est administrator, & cetera.

Leges seruandæ iuxta tenorem verborum.

Soluuntur obiectio.

Exemplum S. Hieronymi.

Spes conuersionis.

Comercium hæreticorum in emporio Catholico.

Possunt Angli mercatores Antuerpiã.

Habitatio hæretici inter Catholicos.

Concil. Lateranense dicitur id prohibet.

Roma & in Polonia permittuntur Iudæi.

Primò, Summus Pontifex in ipsa Religionis Christianæ arce Roma permittit tot millia Iudæorum, qui quotidie per urbem discurrunt, & cum ciuibus exterisque negotiantur. Idem facit Rex Polonite in primarijs regni sui oppidis. Neq; quiscumque Doctorum censet eos hac in re suam ledere conscientiam. Cur nõ possint Antuerpię permitti aliquot mercatores Angli causâ negotiationis? Maius enim est periculum scandali à Iudæis, quibus omnes sui ritus permittuntur, & fixam omnino sedem habet, & linguam probè norunt, & magnum suę Religionis zelum habent quàm ab istis mercatoribus, qui plerumque parùm Religionis suę sunt addicti, & linguam patriam ignorant, & pauci sunt numero.

In Hispania tollerantur mercatores hæretici.

Secundò, In ipsa Hispania, ubi maximè Religionis Catholicæ cauetur, permittuntur tales negotiatores; nec quisquam idcirco Regem accusat. Cur ergo non possint hæc admitti, ubi ipsa necessitas cogit admittere maiorem libertatem quàm in Hispania. Possit enim Rex Hispaniæ, si vellet, non admittere viros hæreticos, & expellere omnes; tamen propter bonum regni sui non facit. Hic autem maximo numero admittuntur.

Tolerantur eos in Belgio Carolus V. & Philippus II.

Tertiò, Tempore glor. mem. Caroli V. Imperatoris permitti fuerit: & cum anno 1550. graui edicto hæreticos percussisset, propter quod etiam Angli excessuri erant, paucis tamè mensibus post, de re tota per sororem Mariam Hungariæ Reginam, probè instructus; edictum suum mitigauit, declarans illud ad mercatores exteros nõ extendi. Pari modo permitti fuerit sub imperio Philippi II. Cur ergo nõ possent permitti? Si enim Carolus V. & Philippus II. bona conscientia eos admittere potuerunt, cur non etiam sua Celsitudo possit? maximè cum modò sit longè maior necessitas.

Hollandiis id permittitur.

Quartò, Sua Celsitudo permittit omnes negotiatores inò omnes hæreticos Prouinciarum vnitatarum liberè versari, nõ solum Antuerpiæ, sed etiam per totam regionem; à quibus tamen longè maius periculù peruersionis imminet Catholicis: quia linguam norunt, & amicos habent, & longè familiarius, quàm exteri, cum omnibus versantur. Si illi passim permittuntur, & tãto numero, à quibus longè maius est periculum, & parum comodi: cur non possint vno loco pauci quidam admitti, à quibus nihil ferè periculi Religionis, & maxima spes comodi, ac restitutionis nobilissimi emporei, alioquin, vt nunc videtur, tendentis ad ruinã, cum maximo Principis & regionis totius damno.

Nullum hinc periculum Religionis.

Quintò, Hactenus non est intellectum aliquos ex ciuibus vel incolis ab Anglis Antuerpię fuisse peruersos: sed è contrario constat plurimos ex illis ab heresi ad Religionem Catholicam conuersos. Ergo vel ob hanc solam causam, nempe ob spem conuersionis, bonã conscientia admitti possent, etiam si nihil comodi temporalis ab illis ciuitati esset obuenturũ. Charitas enim Christiana suadet vt ubi tãta spes boni spiritualis & salutis animarum affulget, à Principe non negligatur.

Catholici negotiantur inter hereticos.

Sextò, Longè maius est periculum peruersionis cum nostri mercatores ad hæreticas regiones proficiscuntur, & ibidem cum hæreticis versantur, & comorantur. Ibi enim est summa libertas, & nihil ferè nisi blasphemias & disputationes in Catholicam Religionem audiunt: Vnde hæc maximè ratione initio hæreses introducunt, nimirum ab incolis alibi infectis. Itaque si conscientie & Religionis

ratio habeatur, prohibendi essent potius incolę ne in regionibus hæreticis negotientur; quàm excludendi exteri à regione Catholica. Parum enim ex illorum commoratione periculi, eò quòd non audeant liberè loqui, vel disputare contra Religionem Catholicam, & plerumque lingua eorum plebi sit ignota; & ipsi toti negotijs suis sint intenti.

Quare hæc non sit timendum Antuerpia.

Septimò, Quæ omnia maximè locum habent hoc tempore propter copiam Doctorum & piorũ virorum, qui publicè & priuatim, omnem etatem, diligenter in Religionis negotio instituant, & omnes hæreticorum versutias detegunt, adeò vt non sit metuendum Antuerpię hæresim facturam progressum; sed summoperè sperandũ eam sensim extinguendam, vel saltem valdè debilitandam.

Euitabuntur multa incommoda.

Octauò denique, Si suprãdicti mercatores non admittantur, multa timenda sunt incommoda, nõ solum temporalia, sed etiã spiritalia. Multorum enim affectus à Principe auertetur, tanquam qui de industria tam nobile emporem velit perdere, cum facillè possit illud erigere & saluare. Multi per iram & impatientiam Principi omnia dira imprecabuntur: & quia prætextu saluandæ Religionis dicetur id fieri, etiã ab ipsa Religione animo alieni reddentur, & ad loca hæretica se transferent.

Quibus omnibus consideratis, non solum videtur Princeps posse, sed etiam debere permittere, vt ista negotiatio permittatur; adhibita eã moderatone, quę aliã propofita fuit.

STVDIOSI. CASVS III.

Virum Catholicum Philosophiæ Professor in hæretica Vniuersitate qua nec à Pontifice neque à legitimo Rege instituta est, post discipulos suos præmissis examine promouere ad Magistrum seu Doctoratũ Artium, hac formã: Ego N. Artium Magister, nomine & auctoritate Facultatis artium, creo te Magistrum artium, & Philosophiæ Doctorem, & porrecto libro Aristotelis facit eidem potestatem docendi Philosophiã, ac de eius questionibus publicè disputandi.

Promotio in Vniuersitate hæretica.

Respondeo, Videri id per se illicitum. Primò, Quia ad creandum Magistrum vel Doctorem artium, requiritur legitima auctoritas, sicut ad creandum Nobilem, Baronem, Comitem: atqui in illa nuncupata Facultate artium non est legitima auctoritas; cum hæc nõ habeatur nisi à Pontifice, vel certè à Principe, aut consentiente etiam Principe, vt constat consuetudine recepta in populo Christiano. Ratio est, quia Doctoratus seu Magistrum, non est solum nudum testimonium eruditionis, sed est dignitas quædam & nobilitas ratione doctrinæ collata, vt passim DD. docent; quam in Republica nemo conferre potest nisi auctoritate Principis Ecclesiastici, cuius est vbique curare vt ea doctrina tradatur quæ fidei orthodoxæ non repugnet. Præterea, etiam requiritur consensus Principis secularis in Vniuersitatibus secularibus; quia eius quoque interest quinam in eius ditionibus ad hos honores promoueantur. Secundò, Id per se illicitum videtur, quia per talem actum conciliatur auctoritas Vniuersitati hæreticæ.

Per se est illicitum.

Si tamen

12
Ex circū-
stantia po-
tèst esse
licitum.

Si tamen circumstantia spectetur, videri potest licitum; nempe si id fiat ad maiora mala euitanda: vt si non possit omitti, nisi is qui docet, relinquat professionem, & tunc succensus sit aliquis hereticus, qui heresim studiosis infilllet. Tunc enim ceteri possunt Pontifex & Rex seu Princeps ratum habere ad maius malum vitandum: Quod si ille potest declinare hanc promotionem sine tali incommodo, tenetur abstinere.

ramento professionis fidei renuntiare, protestatio est perfidia: & iuramento Vniuersitatis renuntiare, iniurium est Vniuersitati: nec propter hanc renuntiationem desinet obligatio iuramenti.

Hinc sequitur, graue esse peccatum abiurare hæc iuramenta, id est, iurare se non habere ea pro legitimis, & nolle seruare.

Est graue peccatum

FESTA ECCLESIAE.

CASVS IV.

An Absolutio seu dispensatio iuramenti facti à Studiosis dum gradus recipere in Vniuersitatibus Catholicis, peti possit à Ministris hæreticis, vel Magistratu hæretico?

Absolutio Studioforū à iuramento per Ministrum hæreticum.

13
Quinam possint tollere vinculum iuramenti.

Respondeo, Negative. Primò, Quia nemo potest vinculum iuramenti tollere seu in eo dispensare, nisi pars in cuius fauorem facta est; vel Prælati Ecclesiastici qui id auctoritate diuinitus accepta faciunt; vel Princeps, qui interdum in poenam partis liberat alteram partem à iuramento. Sed nullo horum titulorum id possunt in hoc casu Ministris hæreticis eorumque Magistratus: ergo.

Secundò, Quia petere absolutionem seu dispensationem iuramenti ab ipsis, est suo facto agnoscere, & profiteri in ipsis esse aliquam iurisdictionem spiritualem ligandi & soluendi. Atqui hoc est omnino illicitum: nam hæreticum est dicere in Ministris illis, vel Magistratu, esse spiritualem potestatem ligandi & soluendi. Maior patet, quia ab ipsis non peteretur absolutio tamquam à parte, in cuius fauorem iuramentum factum est: neque etiam tamquam ab habentibus iurisdictionem in eos in quorum fauorem factum est; sicut interdum Princeps potest subditum liberare vinculo iuramenti quod factum alteri suo subdito in iustam poenam: ergo tamquam ab habentibus iurisdictionem spiritualem, & potestatem ligandi & soluendi. Confirmatur, quia alioquin liceret etiam petere ab illis absolutionem peccatorum, & dispensationem in votis, & similia.

Petere absolutionem à iuramento, est hic agnoscere iurisdictionem spiritualem.

14
Iniurius est Deo & Vniuersitati petens talem dispensationem.

Tertiò, Quia iuramenta quæ sunt in promotionibus, Partim sunt de retinenda professione fidei iuxta formulam ordinariam; quæ iuramenta sunt Deo & Ecclesiæ; & ab horum vinculo nemo potest liberare, & nemo petere liberationem, quia non potest subesse vlla ratio liberandi: Partim in fauorem Vniuersitatis; & ab his etiam nemo potest inuita Vniuersitate, nisi legitimus Superior Ecclesiasticus, idque ex iusta causa: ergo petendo ab his liberationem, agnoscunt & habent illos pro veris Superioribus: quod omnino illicitum est.

Finis huius dispensationis est illicitus.

Quartò, Quia tota illa constitutio hæretici Magistratus, qua imperatur vt studiosi in Catholicis Vniuersitatibus promoti, talem absolutionem vel dispensationem à se, vel Ministris suis petant, eò videtur tendere, vt promoti ad gradus agnoscant Ministros vel deputatos pro legitimis Superioribus habentibus auctoritatem eximendi à iuramentis huiusmodi, tanquam hosti factis; vel potiùs vt eis renuntient tanquam illicitis & nefarijs, eaque abiurent: nam non apparet quis posset esse alius vsus huius absolutionis petendæ. Atqui hoc penitus est illicitum: nam iu-

CASVS V.

An hæretici teneantur præceptis Ecclesiæ de clandestinis matrimonijs? Item de Ieiunio & abstinentia ciborum? Item de audiendo sacrificio Missæ &c?

Hæretici obligantur præceptis Ecclesiæ.

Respondeo ad Primum, Certum est hæretici matrimonium, in loco vbi decretum Concilij Tridentini de clandestinis matrimonijs est promulgatum, esse invalidum si fiat absque Parocho: vnde cum redeunt ad Ecclesiam, coram Parocho & testibus est renouandum. Apertè id colligitur ex decreto Concilij Qui aliter quàm præse Parocho. Quod decretum etiam hæreticos cõstringit. Cur enim per heresim sint exempti Ecclesiæ legibus? Sicque ante 24. annos responsum Romæ pro Belgio, & in præxim reductum.

15
Clandestina hæreticorum matrimonijs sint irrita.

Respondeo ad Secundum, Hæretici non minus ligantur his legibus quàm Catholici. Vnde toties peccant mortaliter quoties ieiunium violant, vel carnes die ieiunij comedunt. Non enim par est vt ipsorum malitia proficit illis ad exemptionem ab Ecclesiæ obedientia.

16
Tenentur præceptis Ecclesiæ.

Respondeo ad Tertium, Hinc tamen non sequitur eos obligari interesse rei diuinæ, quia id ab Ecclesiâ illis prohibetur; nec est vlla ad id obligatio nisi ex Ecclesiæ præcepto; quod præceptum cessat quando ob aliquam causam contrarium præcipitur.

Non tamen interesse rei diuinæ.

CASVS VI.

An aliter liceat vti diebus festis operâ hæreticorum, quàm Catholicorum?

Conductio operarū die festo.

Respondeo, Non aliter licet vti diebus festis operâ hæreticorum, quàm Catholicorum: quia hæretici non minus obligantur præceptis Ecclesiæ quàm Catholici. Vnde quando est talis necessitas vt liceat Catholicos operi admouere diebus festis, licitum etiam est adhibere hæreticos ibidem habitantes, præsertim si alij commodè haberi nequeant. Loquor autem de eo, qui non tenetur, vel qui non potest eos expellere: nam is qui & potest & tenetur eos expellere, non potest eorum operâ vti, nisi fortè ad breue tempus, idque si aliter res suas expeditas habere nequiret, præsertim quæ publico bono sunt necessaria.

17
Nulli licet magis vti operâ hæreticorum die festo, quàm Catholicorū.

Multò minus id licet is qui potest vel debet hæreticos expellere.

Si quis autem putet diebus festis licere vti operâ hæreticorum potiùs quàm Catholicorum, eò quod hæretici non sint dies festos seruaturi, fallitur: quia non licet petere ab hæretico, quod ipse sine peccato præstare non potest: atqui non potest laborare die festo sine peccato, si tunc Catholicus non posset; quia non minus obligatur præceptis Ecclesiæ, quàm Catholicus.

18
Hæretici aequè ac Catholici obligantur præceptis Ecclesiæ.

Mancipia Christiana non possunt diebus festis occupari.

Neque verum est posse dominum mancipia Christiana diebus Festis occupare; nisi necessitas excuset: quia etsi mancipia excusentur ob domini metum, dominus tamen non excusatur; quia tenetur curare vt festa non violent, multoque magis cauere ne illis ipse sit auctor violandi.

Non Excusat quod sponte sunt Hæreticus sic operaturus.

Nec obstat quod hæreticus ille sua sponte die festo sit operaturus; quia id non est facturum, nec potest facere sine peccato, vnde non potest ad hoc conducere.

19 Primus potest hic negatiue se habere.

Potest tamen priuatus aliquis opus aliquod dare faciendum siue hæretico siue Catholico, quamuis putet illum etiam die festo in hoc opere verfatum; modò illum ad hoc nullo modò inducat; & ille nihilominus aliquid erat operaturus; tunc enim merè passiuè se habet ad illam festi violationem.

Non tamen superior.

Hoc tamen intelligendum est de eo qui non tenetur curare vt ille festum seruet, & à seruilis opere ablineat: qui enim tenetur id curare, vt superior, non potest permittere, sed debet cogere vt festos dies non violet.

Translatio Festorum illicita.

FESTA ECCLESIAE.

CASVS VII.

An liceat Catholicis in locis hæreticorum transferre Pascha & alia mobilia festa, eò quod hæretici antiquum Kalendarium velint seruari?

20

Respondeo, Vbi Kalendarium Romanum Gregorij XIII. est receptum, & vsu annorù comprobatum, non possunt Catholici Pascha, & alia mobilia festa transferre, eò quod hæretici antiquum Kalendarium velint seruari. Quia hæretici non possunt legem illam de celebrandis festis talibus temporibus abrogare; sicut nec Natalem Domini trāsferre. Itaque, cessante graui periculo, tenentur Catholici suis temporibus ea celebrare.

Aperire officinam die festo.

CASVS VIII.

An liceat Catholicis in locis hæreticorum, diebus festis ab Ecclesia præceptis, suas officinas aperire?

21 Si præceptum hoc sit parti-culare.

Respondeo Primò, Si Magistratus hæreticus mihi in particulari præcipiat vt die festo ab Ecclesia Catholica præcepto aperiam officinam: vel id facit in contemptum Ecclesie; vel non. Si in contemptum Ecclesie, idque aliquo signo externo prodat, v. g. vt abroget superstitionem Papisticam (vt loquuntur) quam ego seruo; non possum obedire, vt passim omnes D. D. docent. Quia obedire cum his circumstantijs, est exequi prauam voluntatem Magistratus in cõtemnendis Ecclesie mandatis. Si ob aliam causam præcipiat, v. g. vt merces non desint, vt sit vniformitas in ciuitate, possum obedire.

22 Si generale.

Respondeo Secundò, Quod si per statutum generale præcipiatur vt talibus diebus officinæ aperiantur, v. g. omnibus diebus præterquam Dominicis. Possum obedire, si absque graui damno non possem omittere. Quia quando est generale præceptum, non censetur statim quiuis in particulari obedire quo ad modum operis seu finem extrinsecum à legislatore intentum, sed solum secundum substantiam. Debet tamen abesse scandalum.

CASVS IX.

An liceat Catholicis ibidem officinas suas claudere iussu Magistratus die dicato orationi hæreticorum?

Claudere officinas die Praecum hæreticorù.

23

Respondeo, Id licere, quando graue damnum ex contrario impenderet; etsi mihi in particulari præciperetur. Solum enim iubeor hic abstinere ab aliquo opere publicè obeundo.

CASVS X.

An liceat Catholicis canere Psalmos in conuiuijs?

Cantus Psalmorum.

24

Respondeo, In conuiuijs canere Psalmos duplici ratione potest esse illicitum. Primò, ratione scandali; quia videtur professio hæreseos. Secundò, ratione præcepti Ecclesie: prohibentur enim tales libri, & consequenter vsus eorum quæ illis continentur; etsi forte tale præceptum ibi non fuerit vnquam receptum. Certè ratione scandali non videtur facile permittendum.

CASVS XI.

An Iuueni Catholico liceat esse organistam in templo hæreticorum, & vesperi ludere Psalmos, ipsis in templo ambulantiibus. Item ludere sub concionem, aut canam Calumniam?

Organista in templo hæreticorum.

25

Respondeo, Sicut non licet voce canere Psalmos in conuentibus hæreticorum, eorumque cõtibus & concionibus; ita nec instrumento musico. Est enim hoc publica quædam istius religionis approbatio & professio. Eadem ratione liceret se adiungere cõtibus hæreticorum, & vnà cum illis Psalmos canere, eorumque sacrilega sacra & preces condecorare.

IEIYNIYM ECCLESIAE.

CASVS XII.

Titius iubetur sub periculo mortis die Veneris in contemptum Ecclesie carnes manducare.

Abstinentia à carnibus.

Quæritur, An hic Titius possit obedire?

26

Respondeo, Doctrina illa Doctorum vera est, Præcepta Ecclesie non obligare cum periculo mortis vel fortunarum. Si tamen in particulari præcipiatur mihi aliquid quod est contra præceptum Ecclesie, idque in contemptum Ecclesie, non possum obedire: non quia præceptum Ecclesie obligat cum periculo mortis, sed quia præceptum diuinum de non cõtemnenda Ecclesia obligat cum periculo mortis. Censetur autem cõtemnere, si sic præcipienti obtemperem. Debet autè aliquo signo exterius apparere illum in contemptum Ecclesie præcipere.

Secus est quando statutum sit generale: quia tunc quiuis in particulari non censetur obedire nisi Secundum substantiam operis præcepti, non autem secundum prauam finem præcipientis. Vnde si magistratus in contemptum Ecclesie, vel ad cognoscendum qui sint Catholici, præciperet vt omnes diebus Veneris & Sabbathi carnibus vescerentur,

27 Possunt obedire si statutum sit generale seposito.

erentur, possem ego, sepulchro omni scandalo, in graui periculo, ad meam occultandam Religionē carnes edere, nempe quando non edendo deprehender & puniret, vt in Anglia. Si tamen in particulari iuberet in contemptum Ecclesie vt carnes ederem, non possem, etiamsi mors oppetenda foret. Idem locum habet quando aliquid præcipitur in contemptum alterius virtutis; ita vt si obtemperem, censear velle illam virtutem contemnere. Sed quia id nimis manifestam turpitudinem continet, ideo nihil tale præcipi solet.

Abstinētia à carnibus.

CASVS XIII.

An Catholico liceat hæretico coquere, & apponere carnes die ab Ecclesia prohibito?

28 **Q**uando Dominus vult comedere carnes in contemptum Ecclesie, vel Religionis Catholice; non est per se illicitum illi coquere & ministrare. Vnde famulus potest eas coquere & porrigere, si sine graui damno non possit euitare; quia actio quæ præcipitur famulo non est ea quæ intendit Dominus Ecclesiam contemnere, sed ipsa domini manducatio. Neque difficile est aduertere vtrum aliquid in contemptum Religionis præcipiatur: quia id signo externo indicari debet, alioquin si nullum tale signum appareat, præsumi potest quod non præcipiatur ex contemptu Ecclesie &c.

Abstinētia à carnibus.

CASVS XIV.

Verum leporarius & auceps in terris hæreticorum possit in Quadragesima venari, & prædam vendere?

29 **R**espondeo, Cessante scandalo puto leporarium & aucupem posse illis locis in Quadragesima venari & prædam vendere. Quia opus illud per se non est prohibitum: & valde remotè cooperatur violationi præcepti Ecclesie. Imò quibusdam in locis in Quadragesima venditur caro pro ijs qui facultatem habent, quod illorum conscientie relinquitur.

Hospites videntur propinquius cooperari, quia cibos coctos apponunt. Permittunt tamen Auctores, si sine notabili incommodo suo non possint denegare; vt, si hospites illic nolent diuersari.

LIBRI.

CASVS XV.

Quinam verè libri hæretici.

Quidam Religiosi habent potestatem concedendi suis penitentibus facultatem legendi libros prohibitos, qui tamen non sunt editi ad stabilienda dogmata hæretica.

QUÆRTIVR, *Quinam libri non censentur editi ad stabilienda dogmata hæretica?*

30 **R**espondeo, libri illi non censentur editi ad stabilienda dogmata hæretica, qui non ex professo hoc agunt vt hæresin probent, aut introducant, sed aliud argumentum tractant, & obiter subinde aliquid hæreticum admiscent: qualia sunt opera Erasmi Rotterodami (exceptis quibusdam colloquijs) & Ludouici Viues. Wetembecius, Bodinus de Republica, Munsteri historia. De Sle-

dano dubito, quia ex professo hoc agit vt causam Lutheri commendet. Hi, & similes, in facultate ista continentur quam quidam Religiosi habent concedendi potestatem suis penitentibus alijsque externis libros prohibitos, qui non sunt editi ad stabilienda dogmata hæretica.

Vbi aduerte, mentem Sææ Sanctitatis esse, vt cū conceditur potestas legendi huiusmodi libros, moneantur lectores, vt errores occurrentes deleant: quod etiam colligitur ex instructione Indici librorum prohibitorum præfixa.

CASVS XVI.

Quid faciendum de libris corrigendis?

Respondeo, In hisce locis qui habent libros corrigendos, possunt eos apud se retinere, donec tradant Correctori, vel ipsi obtineant facultatem corrigendi.

Episcopus his locis potest Religiosis & etiam externis dare facultatem corrigendi etiam libros externorum; vt patet ex instructione Clementis VIII. quæ habetur in Indice librorum prohibitorum.

Similiter potest Episcopus dare facultatem legendi libros prohibitos viris idoneis, modo tales sint vt corrigi possint; vt patet ex eadem instructione. Vbi verò est Inquisitor, ab utroque facultas obtinenda.

CASVS XVII.

Virum liceat Catholicis Typographis libros hæreticos lucrì causâ excudere? Item an liceat Bibliopolis libros hæreticos vendere?

Respondeo Primò, Non est permittendū Catholicis Typographis vt libros, qui ex professo hæresin tradunt, lucrì causâ excudant. Ratio est, quia librum excudere, moraliter est doctrinam libri per orbem disseminare: quod sicut voce non licet, ita nec scripto.

Respondeo Secundò, Similiter non est permittendum Bibliopolis vt hæreticorum librorum faciant mercaturam, eos alibi conquirendo, & inferendo in patriam, vel efferendo, vt diuendant. Ratio est, quia hoc est operam suam locare vt doctrina falsa disseminetur; quod constat esse illicitum.

CASVS XVIII.

An liceat compingere libros hæreticos?

Respondeo, Spectando Ius naturæ non damnauerim Inuenem illum librorum hæreticorum compactorem, præsertim si alia ratione vitium querere non potest. Inter alios enim libros compingere etiam libros hæreticos per se malum non est; & abstinendo non impedit illorum lectionem: non enim deerunt alij qui compingant: & sine tali compactura legi possunt.

Bulla tamen Cæna excommunicat etiam habentes tales libros: & ex hac parte posset esse illicitum; nam contraria consuetudo non videtur adhuc legitime præscripta. Biblia tamen hæreticorum non videntur illa Bulla comprehendi.

Q. iij

CASVS

Libri corrigendi

31

Typographus & Bibliopola.

32

Bibliopagus.

33

Iure naturæ non est id per se malum.

Bulla Cæna prohibet.

Retentio
libri hæ-
retici.

CASVS XIX.

*Vtrum liceat in Prouincijs confederatis Belgij
apud se habere libros hæreticos?*

34

Respondeo, Vix dubitauerim quin olim Bulla Cœne fuerit isthic recepta, sicut modo hęc est, saltem quoad illum articulum de hæreticis & hæreticorū libris. Et licet ibidem secuta sit religionis mutatio, tamen apud Catholicorum cœtum non ideo desijt esse recepta.

Et quamuis fortè Catholici cepissent vti moribus contrarijs, nihilominus nondum elapsi sunt anni quadraginta necessarij ad legis Canonice receptæ abolitionem, seu vt contra eam legitime compleatur præscriptio; vt communiter DD. tradunt, & colligitur ex Cap. Finali. De Consuetud. Quamuis non sit improbable decennium sufficere, si bona fide contra factum sit.

CASVS XX.

*Vtrum liceat reuendere libros hæreticos vel
obscenas picturas?*

35

Respondeo, Qui libros pestilentes vel picturas obscenas emerunt, non possunt ea vendere ijs quibus inde aliquid periculi putatur vel dubitatur obuenturum: erit enim peccatum scandalali. Si quis fortè per imprudentiam noxium librum emit, vbi aduerterit, potest dissoluere contractū & repetere pecuniam, quia deceptus est: nā res habet vitium occultum, & dolus dedit causam contractui. Si tamen venditor nolit, non ideo potest emptor indifferenter cui libet talia vendere, vt se indemnem præstet.

Venditio
libri Hæ-
retici.

CASVS XXI.

*An hæreticus ad fidem conuersus in locis
hæreticorum, possit vendere suos libros
hæreticos?*

36

Respondeo, Hæreticus ad fidem conuersus in locis hæreticorum, potest vendere suos libros hæreticos ijs, qui possunt tales libros legere. Vt alijs vendat, non facile permittendum, propter Ecclesiæ prohibitionem. Si tamen inde esset graue damnum passurus, videtur posse dissimulari si vendere velit bibliopolis hæreticis, qui talium librorum copiam habere solent: quia per hoc causam Catholicam non facit deteriorem, nec alicui ex illo actu periculū peruersionis impendet, cū similibus librorum copia ibi suppetat. Confirmatur, quia in illis circumstantijs censerī potest Ecclesia nō velle id prohibere, cū desideret talibus fauorem impendere, vt eos alliciat.

Venditio
libri Hæ-
retici.

CASVS XXII.

*An liceat Catholico vendere libros hæreticos
hereditate à Parentibus acceptos?*

37

Videtur posse tolerari in locis hæreticorum, vt illi qui in bibliothecā à parentibus relicta libros hæreticos reperiunt, damni vitandi causā, eos commutent cum libris catholicis, tradendo eos bibliopolis etiam hæreticis, vel alijs: præsertim quando in particulari non putant inde aliquā

accessionem hæresi stabiliendę futuram. Ratio est, quia tunc non censetur locare operam vel moraliter cooperari ad doctrinā falsę propagationē, sed facere id quod per se malum non est, vt damnum euitent. Dare enim alicui vel vendere librum hæreticum per se malum non est, quia bene fieri potest. Vnde accedentibus certis circumstantijs (vt si fiat ad notabile malum auertendum) in particulari non erit illicitum. Expedi tamē hortari vt potius comburant zelo fidei: Deum enim hoc damnum facile posse compensare suā prouidentia, alijs in rebus prosperos successus largiēdo.

MATRIMONIUM.

CASVS XXIII.

*Vtrum in locis vbi hæresis dominatur, licitum
sit persona Catholica contrahere matrimo-
nium cum hæretica?*Matrimo-
nium cū
hæretico.

Respondeo, Id ibi non videri illicitum, concurrentibus his circumstantijs. Primò, vt nullum sit periculum peruersionis, & Catholica persona permittatur liberè viuere iuxta suam Religionem. Secundò, vt permittatur ipsi educare proles catholicę. Tertiò, vt catholico non sit facile inuenire parē & commodum coniugem inter catholicos. Quartò, vt hæreticus non sit denunciatus, nec notorius percussor clerici. Quintò, vt ibi passim sit consuetudo ita contrahendi, ita vt nullum sit scandalum. Ratio est, quia tribus prioribus circumstantijs concurrentibus, cessat ius diuinum: & consuetudo tollit ius humanum, quo id erat prohibitū. Accedit quod Summus Pōtiffex sciat & permittat in multis regnis ita fieri vbi hæretici & Catholici permixti viuūt. Ita docet Azor lib. 8. Inlit. moral. cap. 11. q. 5. Sanchez lib. 7. de matrim. disput. 72. n. 5. Faut Nauarrus lib. 1. Consil. tit. de cōsilit. Conf. 1. n. 59. & 60. Andreas Victorellus in Emanuelem Sā V. impedimenta dirimentia, n. 8. Ad do tamen, non facile suadendum, sed dissuadendum quantum commodè fieri potest.

38
Circum-
stantia ex-
cisantes
seu permit-
tentis tale
matrimo-
nium.

CASVS XXIV.

*An liceat contrahere Matrimonium coram
Ministro hæretico, ea mente, vt postea co-
ram Catholico legitimo Sacerdote Matrimo-
nium renoues?*Matrimo-
nium co-
ram mi-
nistro hæ-
retico.

Respondeo, Dubium non est quin peccent qui coram ministro hæretico contrahunt: tum quia videtur esse professio quædam perfidię hæreticę; nam minister videtur adhiberi vt persona quædam sacra: tum quia est scandalum plerumque; nam alij Catholici inde sensim ad consuetudines hæreticorum sese accommodant: tum vel maxime si habeant intentionem consummandi; tunc enim consentiunt in fornicationem, quod est contra Ius diuinum.

Proclamationes tamen fieri possunt, in templis hæreticorum, sicuti proclamationes aliorum contractuum, modò absit scandalum.

CASVS

Renouatio Matrimonij coram ministro hæretico.

CASVS XXV.

Virum is qui ante legitime iunctus est coram Catholico Sacerdote, possit denuo iungi coram ministro hæretico?

40 **R**espondeo sub distinctione: Si ille Minister adhiberi solet ad quandam cæremoniam religiosam, v.g. ad benedictionem nuptiarum, legitime ante iunctus non potest denuo iungi coram Ministro hæretico; ob rationes num. præcedenti dictas: Neque excusat periculum mulctæ vel infamiae.

41 *Licit, si ob causâ politicam adhibetur.*

Si ille Minister adhibeatur ob causam politicam, nempe vt legitimæ personæ coniungantur, & impediatur nuptiæ illegitimæ, & vt hortetur ad Matrimonij fidem, sic non videtur per se mali, quamuis coram illo verba Matrimonij pronuntianda essent, & concio ab illo habenda, vel aliquæ preces recitandæ: modò nulla interna vel externa reuerentia & veneratio habeatur illius concioni vel orationi, qualem hæretici præstare solent. Ratio est, Quia tunc adhibere Ministrum non censetur cæremonia religiosa, sed quidquam pertinens ad politiam externam. Non enim adhibetur vt minister Ecclesiæ qui aliquid conferat Sacramento, sed vti persona politica. Vnde etiam apud Ethnicos possent incolæ Christiani sic coniungi si similis lex vel consuetudo esset vt nullum matrimonij possent fieri nisi coram sacerdote idolorum, quamuis ipse Sacerdos ad castitatem & alia honesta hortaturus esset; modò nihil pertinens ad infidelitatem adhiberetur; hoc enim externo signo recusandum esset: neque ipse sacerdos adhibeatur vt persona sacra, sed tanquam publica, quæ optimè norit matrimonij leges, & hortari ad eius fidem; & sine qua matrimonia habeantur suspecta.

42 *Sic adhiberi possit Sacerdos idolorum.*

Verùm, Etsi hæc per se non sint mala, tamen ratione scandali non est facile permittendum: nã & ipsi contrahentes facile ad reuerentiam Ministrorum, precum, & concionum inducuntur; & alij Catholici putant eos animo hæretico id facere; quò fit, vt ipsi sensim hæreticorum consuetudines & ritus suscipiant. Quod summopere cauendum. Deinde, cum tantam mali speciem habeat, non est permittendum nisi ob graue malum auertendum. Vbi autem abesset omne scandalum, & impenderet graue damnum, non video cur non sit licitum.

43 *Non licet iuxta formulâ, quæ ordinariè in hæreticorum prouincijs seruatur.*

Verùm postea lectâ formulâ quæ in Prouincijs hæreticis seruatur, aduerti Ministrum adhiberi vt Ministrum Ecclesiæ, & dare firmitatem matrimonio, & orare super coniuges, & populum hæreticum habendum pro Ecclesiâ Christi &c. Vnde iuxta priorem partem Responsonis cenfeo nõ esse licitum.

CASVS XXVI.

Conuiuium nuptiale hæreticorum. *An liceat Catholico Conuiuium nuptiale hæreticorum honestate presentia sua vel munere?*

44 **R**espondeo, Id ordinariè non licere. Ratio est, quia Matrimonium est nullum: vnde coniuictio illa est fornicaria. Conuiuium, autem celebratur & munera dantur ad gaudendum &

gratulandum de coniunctione: Nullo autem modo licet gaudere & congratulari de illa coniunctione.

Quia tamen adire tale Conuiuium, etiam aliũ vsum habet, nempe ad seruandam amicitiam, ad pascendum corpus; ideò non videtur per se malum, modò coniunctis non gratulentur de coniunctione.

Licit ali- quando, & quò causâ.

Idem videtur dicendum de munere dando: nã cum hæc functiones duplicem vsum habeant, alter potest ab altero separari. Deberet tamen adesse causa: nam magnam speciem mali habent.

Verùm cum vix fieri possit vt aduentes talia conuiuia & dantes munera, non gratulentur, putarem in praxi non esse permittendũ: nisi in casu in quo abesset omne scandalum, & possent vti tali modo loquendi, quo re vera non gratuletur coniunctioni nefarie; vt quando oratio est ambigua, & grauis causa subesset. Si tamen passim putaretur verum Matrimonium, possent quis gratulari tanquam putatio Matrimonio.

SEPULTURA ET FUNUS HÆRETICORVM.

CASVS XXVII.

Virum liceat hæreticorum funera comitari, eoque sepelire?

46 **R**espondeo, Non est per se illicitum hæreticorum funera comitari. Quia non est cæremonia religiosa, sed honor politicus.

Nec refert quòd in loco Sacro sepeliantur, id est, in loco sepulture ordinario. Quia qui comitatur, non videtur consentire in loci sacri iniuriam, (qui quamuis prophanatus sit, tamen adhuc sacer manet, cum consecratio, manente saluâ rei substantiâ, perseueret: solum enim defuncto honorem exhibere censetur. Quod autem in hoc loco sepeliatur, pendet ex aliorum voluntate. Non tamen potest cum hæreticis psalmos concinere.

Cauendum verò hic est scandalum. Deinde, nõ comitandum nisi grauis aliqua subit causa.

47 Sepeliens autem excommunicatus est, non verò is qui tantummodò comitatur.

HORÆ CANONICÆ.

CASVS I.

Officium mutilum.

Virum teneatur Capitulum deserere officium propria Ecclesiâ mutilum, & Romanam acceptare?

48 **R**espondeo, Si officium propriæ Ecclesiæ est mutilum, vel carens rubricis & iusto directorio, ita vt sciri nequeat quomodo superioribus temporibus maiores eo sint vsi, vel vti nunc oporteat; tenetur Capitulum illud deserere, & acceptare Romanum. Ratio est, quia concessio illa de retinendo officio propriæ Ecclesiæ ducentis annis antiquiore, intelligenda est de Officio completo, quod decorè, & absque confusione iuxta certam regulam obiri potest. Non enim credibile est Ecclesiam velle concedere, præsertim in celebratione Missæ & actione Liturgica officium imperfectũ, vagum, & legitimâ normâ destitutum, quod sine periculo